

Francesc Foguet i Boreu. *Maria Aurèlia Capmany, escriptora compromesa (1963-1977)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2018, 132 pp.

IRENE ZURRÓN SERVERA

Universitat de Barcelona – LiCETC (Universitat de les Illes Balears)

izurrans@ub.edu

DOI: [10.31009/anuaritricat.2019.i9.07](https://doi.org/10.31009/anuaritricat.2019.i9.07)

Data de recepció: 5 de juliol de 2019

L'Any Maria Aurèlia Capmany, que ha celebrat el centenari del naixement de l'escriptora barcelonina, ha aconseguit que el 2018 s'organitzessin un enfilall d'actes i es publicuessin un conjunt d'obres —reedicions de novel·les i escrits de l'autora així com diversos estudis— que n'han difós la figura. Un relançament, per descomptat, més que merescut i que desitgem que ajudi a consolidar el prestigi d'aquesta intel·lectual polifacètica: novel·lista, assagista, dramaturga, periodista, filòsofa, política... i que destacà, a més a més, com a activista cultural i feminista. Aquest darrer aspecte és el que tracta, precisament, l'assaig *Maria Aurèlia Capmany, escriptora compromesa (1963-1977)* de Francesc Foguet i Boreu, aparegut en el context de la commemoració.

La voluntat de l'autor, segons exposa en el pròleg, és fer una anàlisi objectiva de les dificultats amb què es va trobar Maria Aurèlia Capmany a causa de la seva participació en la resistència antifranquista i a l'hora de publicar. Per això, focalitza la recerca entre el 1963 i el 1977, període del qual s'ha trobat documentació, provinent dels òrgans repressius de la dictadura, i que coincideix, d'acord amb Francesc Foguet, «amb l'evolució que fa l'escriptora barcelonina del resistencialisme cultural a l'oposició política al franquisme» (2018, 8). L'estudi es basa en tres fonts documentals: l'expedient de Maria Aurèlia Capmany a l'Oficina de Enlace del Archivo General de la Administración (AGA) d'Alcalá de Henares, les notes informatives de 1967 dels expedients polítics i sindicals de la Dirección General de la Guardia Civil —custodiats també a l'AGA— i l'expedient de Capmany de la Brigada Regional de Información de la Jefatura Superior de Policía dipositat a l'Archivo General del Ministerio del Interior a Madrid. Un dels aspectes que cal destacar de l'estudi, doncs, és que posa a disposició del lector aquesta exhaustiva documentació, fins ara inèdita.

Així, en un primer apartat, s'evidencia el grau de dissidència de Capmany a partir de la documentació provinent dels òrgans de control del règim. Gràcies als documents de l'Oficina de Enlace, que abracen l'etapa del 1963 al 1968, sabem que va donar suport a les vagues i les reivindicacions dels miners asturians del 1962, tot denunciant la violenta repressió amb què el règim les havia ofegades i, també, que fou detinguda quan va participar en la Caputxinada —arran de l'assemblea per constituir el primer sindicat democràtic estudiantil—, i de nou el 1967, quan va assistir a un homenatge clandestí a Jordi Rubió i Balaguer, detenció que també es notifica a l'expedient de Capmany de la Dirección General de la Guardia Civil. A més, coneixem la imatge que els aparells repressius en tenien, atès que s'informa de la seva participació en el Club Miramar, considerat un lloc de reunió «de elementos separatistas» (Foguet 2018, 12). També es revela que cap al 1960 va signar un escrit dirigit als ministres

d'Informació i d'Educació demanant la suavització de la censura i un altre adreçat al professorat per promoure l'ensenyament de la llengua catalana.

A l'expedient de l'Archivo General del Ministerio del Interior, un informe del 1969 de la Brigada Regional de Información de la Jefatura Superior de Policía determina que no es pot concedir el passaport a Capmany, que l'ha sol·licitat per poder assistir a conferències internacionals, ja que «continúa, por medio de sus escritos principalmente, con las mismas actividades contrarias al Régimen» (2018, 110). A més, un altre informe, sorprenentment de l'any 1977 —data que revela que els òrgans repressius continuaren funcionant encara uns anys després de la mort del dictador—, n'enumera els antecedents policials i aporta dades biogràfiques de l'autora tot dient que «es persona de ideas catalano-separatistas» (2018, 111), de manera que se l'assenyala pel seu posicionament polític.

L'activisme antifranquista de Maria Aurèlia Capmany, que constata la documentació dels òrgans del règim, es contextualitza en el segon apartat de l'estudi. Foguet situa l'eclosió de la lluita activa de l'escriptora en les dècades dels seixanta i setanta, en la mesura que l'activisme «durant els anys quaranta i cinquanta tingué una dimensió més d'abast literari» (2018, 19). És en els seixanta que Capmany va publicar els assaigs *La dona a Catalunya. Consciència i situació* (1966) i *La joventut és una nova classe?* (1969) que, d'acord amb Foguet, «no tan sols qüestionaven amb dades i arguments el sistema de valors del franquisme, sinó que en plantejaven una alternativa transformadora» (2018, 21). Però Capmany no es va conformar amb l'assaig per difondre els seus plantejaments subversius, sinó que també els va divulgar per mitjà d'articles, d'intervencions a congressos internacionals i d'obres literàries —la novella d'aquesta etapa *Feliçment, jo sóc una dona* (1969), per exemple, té com a protagonista una dona incapaç d'assumir els valors de la feminitat casolana que propugnava el règim franquista. En els anys setanta continuà amb l'activitat assagística, literària i periodística, on reflexionava sobre la feblesa de les estructures culturals catalanes i la necessitat de l'oficialitat de la llengua. Tot plegat va conduir l'escriptora a militar en el novell Partit Socialista de Catalunya, perquè no era només una dona de paraules sinó d'acció, que apostava per una Espanya federal «que permetés que cada poble mantingués les seves institucions, economia, cultura i llengua» (Foguet 2018, 31).

El tercer apartat de l'estudi dona compte de les dificultats que l'autora va tenir per publicar les seves obres íntegrament, en especial les assagístiques, ja que la censura oficial veia amb recel aquest gènere, sobretot si era en català.¹ Pel que fa als assaigs sociològics i memorialístics, hagué de suprimir unes quantes pàgines de *La joventut és una nova classe?* on defensava la llibertat sexual dels joves i també es va veure obligada a eliminar diversos fragments de *Pedra de toc* (1970) que feien referència a l'hostil realitat que havia imposat la dictadura franquista. Quant als assaigs feministes, mentre que es va autoritzar l'edició de *La dona a Catalunya*, es va denegar dues vegades la d'*El feminismo ibérico*, que no es va acceptar

1 Francesc Foguet també ha estudiat la censura en el teatre de Maria Aurèlia Capmany, així com en el de Joan Oliver, Manuel de Pedrolo i Josep Maria Benet i Jornet, juntament amb la professora Sharon Felman, en el llibre *Els límits del silenci. La censura del teatre català durant el franquisme* (2016).

fins a la tercera versió, ja que, d'acord amb l'informe dels censors, el llibre s'emmirallava en la revolució sexual russa i defensava la implantació del socialisme-comunisme, a més de llençar una crítica a la Sección Femenina i de l'Opus que «raya en el insulto y en la calumnia» (Foguet 2018, 47). *El feminisme a Catalunya*, per la seva banda, es pogué publicar després de suprimir nombrosos passatges que feien referència a la persecució del català i a la situació de subordinació en què el falangisme situava la dona.

Comptat i debatut, l'estudi de Francesc Foguet aporta informació molt valuosa per entendre millor la faceta d'activista política, cultural i antifranquista de Maria Aurèlia Capmany en els anys seixanta i setanta. Constatem, una vegada més, que Capmany era incapaç de renunciar a cap de les seves lluites, perquè, com escriu en el *Dietari de prudències*: «Per viure, cal viure del tot; no es pot viure un trosset, perquè viure un trosset és morir-se» (1982, 185). L'autora no s'arronsà enfront de les detencions i els interrogatoris, ni deixà de posicionar-se en els seus assaigs com una intel·lectual crítica amb els dogmes del règim malgrat que topés contínuament amb la repressió de la censura. Sens dubte, Maria Aurèlia Capmany fou una de les escriptores més insignes de la resistència cultural durant la dictadura franquista.

Referències bibliogràfiques

- Capmany, M. Aurèlia. 2011. *Feliçment, jo sóc una dona*. Barcelona: Barcanova.
- . 1982. *Dietari de prudències*. Barcelona: Nova Terra.
- Felman, Sharon, i Francesc Foguet. 2016. *Els límits del silenci. La censura del teatre català durant el franquisme*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Foguet, Francesc. 2018. *Maria Aurèlia Capmany, escriptora compromesa (1963-1977)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.